

Eila Rissanen

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausunto

17.10.2011

Asia: Tehyn lausunto koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta ”Koulutus ja tutkimus vuosina 2011 – 2016

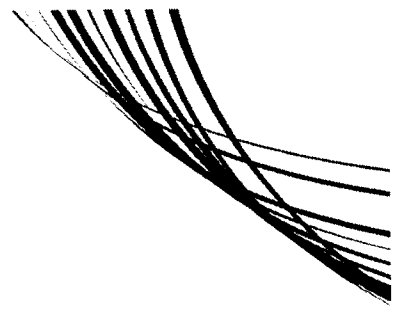
Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma täydentää ja syventää hyvin hallitusohjelman linjauksia. Asiakirjan painotus on selkeästi perusopetuksen ja lukiokoulutuksen puolella. Tässä lausunnossa ei oteta kantaa niille osa-alueille, vaan painotukset ovat toisen asteen-, ammatillisessa ja korkeakoulutuksessa sekä aikuiskoulutuksessa. Kokonaisuutena arvioiden kehittämissuunnitelman sisällölliset suuntaviivat ovat hyvin samankaltaisia kuin Tehyn koulutuspoliittisissa teeseissä.

Väestön koulutustaso ja osaaminen

Sosiaali- ja terveysalan henkilöstötarpeen tunnistaminen ja huomiointi on keskeinen asia. Lähtökohtaisesti tulee huolehtia aloituspaikkojen suuntaamisesta myös ammattikorkeakouluihin ajateltua enemmän. terveydenhuollon henkilöstöstä on 70 % perusterveydenhuollossa ja 30% erikoissairaanhoidossa. Terveyspalveluiden määritys nostavat perusterveydenhuollon painoalueeksi ja se edellyttää myös riittävää määrää sairaanhoitajakoulutuksen aloituspaikkoja, että henkilöstörakenne vastaa tehtävien vaatimuksia eikä vinoudu.

Kysynnän ja tarjonnan kohtaanto on todellinen ongelma. Terveysalan ammattikorkeakoulututkinnoissa ei ole huomioitu riittävää määrää aloituspaikkoja määrällisesti pienille erityisosaamisen ryhmille, esim. röntgenhoitajat, bioanalytiikot, hammashoitajat, suuhygienistit ja kättilöt. Tämä voitaisiin estää valtakunnallisella koordinoinnilla. Puutos näkyy hallitsemattomana työvoimapolitiittisena koulutuksena, joka ei ole tasalaatuista.

Tehy esittää, että toisen asteen osalta tutkintorakennetta kehitetään siten, että nykyisen yhden laajaksi paisuneen sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon sijaan tulee kolme

tutkintoa: sosiaali- ja terveysalan perustutkinto (tutkintonimike lähihoitajan) , suun terveydenhoidon tutkinto (tutkintonimike hammashoitaja) sekä ensihoidon perustason tutkinto (tutkintonimike perustason ensihoitaja).

Ammatillisessa koulutuksessa työpaikkaohjaajien koulutukseen tuotettava rahoitusmalli on merkittävä uudistus. Tämä rahoitusmalli olisi varmasti toimiva myös ammattikorkeakoulujen ammattitaitoa edistävien harjoittelun ohjaajien osalta.

E erityisen tyytyväisiä ollaan kirjauksesta, jossa työelämän järjestöille luodaan mahdollisuuksia esitellä toimintaansa kouluissa. Tehyssä on tehty tässä asiassa jo pitkään työtä, tarjoten oppilaitoksille ”Matkalla työelämään” opintokokonaisuutta, joka on sisällöllisesti räätälöity oppilaitoksen tarpeisiin.

Varhaiskasvatus

Tehyssä nähdään erittäin valitettavana varhaiskasvatuksen hallinnon siirtyminen opetus- ja kulttuuriministeriöön. Merkittävä kokonaisuus on päivähoito, jossa lisääntyy sairaiden lasten osuus ja osa työstä on terveydenhuollon työtehtäviä, sisältäen esimerkiksi lääkehoitoa ja sairaan lapsen oireenmukaista tunnistamista. Tehyssä edellytetään, että hallinnonalojen välinen yhteistyö on läpinäkyvää ja henkilöstö saa riittävän tuen työtehtäviinsä.

Joustavat opintopolut

Tutkintojen suorittaminen osa kerrallaan, mahdollisesti pitkänkin ajan kuluessa, ei mahdollista ammatin kokonaiskuvan muodostumista. Työllistymismahdollisuudet myös ilman kokonaista tutkintoa ovat heikot sosiaali- ja terveysalalla. Järjestelmässä tulee määrittää myös tutkinnon osien vanheneminen tiedollisesti.

Kansainvälistymistä edistetään

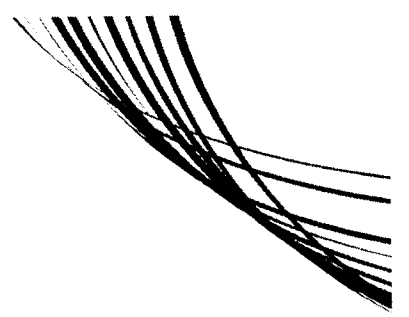
Kansainvälistymisen tavoite sekä opiskelijoiden, että opettajien osalta asetettu ehkä hivenen liian korkealle. Tavoitteeseen tähtääminen on motivoivaa, jos sen saavutettavuus on konkreettisesti mahdollista. taustalla tulee olla myös tutkintojen kansainvälinen vertailtavuus.

Rakenteellista kehittämistä vauhditetaan

Rahoitukselliset tukimuodot ovat kannatettavia, jos käytettävät mittarit ovat riippumattomia. Esimerkiksi läpäisyn parantaminen voi johtaa epätyytyttävän suorituksen hyväksymiseen, että saadaan läpäisy näyttämään paremmalle.

Laadukkaasta koulutuksesta nopeammin työelämään

Sosiaali- terveys- ja liikunta- ala muodostaa kokonaisuuden, joka koostuu siihen kuuluvista, erilaisiin tiede- ja tietopohjiin rakentuvista sosiaali- terveys ja liikunta – alan koulutusohjelmista. Jatkossakin sosiaali- ja terveysalalla opiskelijoiden tulee voida hakeutua rekisteröityä ammattia vastaavan tutkinnon opiskelijoiksi, opiskellen oman ammattinimikkeensä mukaista ydinosaamisaluetta ja sitä täydentäviä opintoja sekä

yhteisiä opintoja. Ainoastaan näin toimien pystytään jatkossakin laillistamaan terveydenhuollon ammattihenkilöt. Tässä yhteydessä tulee erityisesti huomioida EU:n ammattipätevyysdirektiivin velvoittavat määräykset automaattisen tunnistamisen osalta.

Joustavuuden lisääminen on hyvä asia, mutta ilman säätelyä se voi johtaa hallitsemattomaan tilanteeseen ja mahdollistaa osaoptimoinnin opiskelualojen vaihtojen kautta.

Aikuisten koulutusmahdollisuuksia parannetaan koulutustilillä

Terveysalalla on lakisääteinen täydennyskoulutusvelvoite, jonka toteutumista ei seurata minkään tahon toimesta systemaattisesti. Koulutustilit mahdollistavat tämän seurannan ja ehkä niiden pohjalta on luotavissa jopa ammatillisia urakehitysmalleja.

Terveysalan koulutuksen aloituspaikkojen määrään liittyvä riittämätön ennakointitieto ja toisaalta valtakunnallisen koordinaation puute, on johtanut hallitsemattomaan työvoimapoliittiseen koulutuksen järjestämiseen. Tämän seurauksena koulutusta järjestetään sellaisissa ammattikorkeakouluissa, joissa oppimisen kannalta keskeinen opiskeluympäristö, opetuksessa tarvittavat laitteet, ammattitaitoinen asiantuntijaopettaja, laboraatio-opetus ja alan kirjallisuus puuttuvat. Näillä tekijöillä on merkittävä vaikutus koulutuksen laatuun.

Vain riittävän suuret opiskelijamäärät, riittävät harjoittelutilat sekä koulutuksen jatkuvuus ammattikorkeakoulussa mahdollistavat laatuvaatimusten mukaisen opetuksen toteuttamisen, opiskelijan mahdollisuudet henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaisiin opintoihin sekä koulutuksen jatkuvan kehittämisen ja koulutusohjelmille asetettujen muiden veloitteiden (alueellinen vaikuttavuus ja TKI-toiminta) toteutumisen.

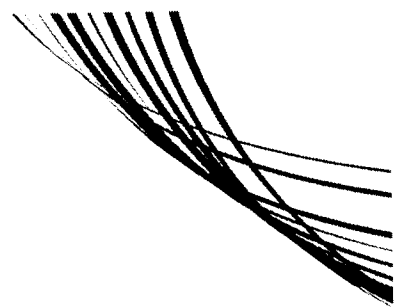
Koulutuksen tulee taata, että opiskelijat saavuttavat valtakunnallisesti yhdenvertaisen ja työmarkkinoilla (myös kansainvälisillä) kilpailukykyisen ammattipätevyyden. Tämä on myös edellytys laillistetun ammatinharjoittamisoikeuden saamiselle ja jokaisen opiskelijan oikeus.

Korkeakoulujen aikuiskoulutuksella laajennetaan ja päivitetään osaamista

Korkeakoulututkinnon jälkeistä koulutusta tulee kehittää vastaamaan erikoistuneemman osaamisen tarpeisiin. Terveysalalla on paljon toiminta-alueita, jossa edellytetään jo pitkälle kehittyneitä kapea-alaista erikoisosaamista. Tulee varmistaa myös terveysalan pienten erikoisalojen täydennyskoulutus ja erikoistumisopinnot. Pitkäkestoisen lisä- ja täydennyskoulutuksen tulee vastata myös näihin haasteisiin.

Opettajat ja muu henkilöstö

Ammatillisen opettajakoulutuksen lisääminen sosiaali- ja terveysalalla on hyvin tärkeää, jolla varmistetaan osaavaa henkilöstöä alan työpaikoille.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön ikärakennetta ja kelpoisuustilannetta tulee tarkastella objektiivisesti, huomioiden kaikkien eri ammattiryhmien erityisosaaminen. Lastenhoitajat/lähihoitajat ovat ainoa ryhmä varhaiskasvatuksen alueella, joilla on osaamista sekä sairaan- että terveen lapsen hoidossa ja hoivassa.

Määrällistä ja laadullista ennakoitua yhteen sovittaen

Suomessa on uudistettu koulutustoimikuntalaitos, jolle on asetettu laadullisen ennakkoinnin tehtävä. Koulutustoimikuntien laajapohjaista osaamista ja näkemystä työvoimatarpeen määrällisistä muutoksista sekä sisällöllisten muutostarpeiden huomiointia tulee hyödyntää tehokkaammin.

Aloittajatavoitteet

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan aloittajatavoitteet ovat oikeansuuntaisia. Ammattikorkeakoulun aloituspaikkoja tulisi lisätä noin 300'aan esitetyn 200 sijasta. Terveystarpeiden määrittelyt nostavat perusterveydenhuollon painoalueeksi ja se edellyttää myös riittävää määrää sairaanhoitajakoulutuksen aloituspaikkoja, että henkilöstörakenne vastaa tehtävien vaatimuksia eikä vinoudu. Kyseessä on merkittävä potilasturvallisuutta lisäävä tekijä. Ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikat lisääntyvät suunnitellusta enemmän, johtuen Työ- ja elinkeinoministeriön työvoimapolitiittisen koulutuksen toteuttamisesta.

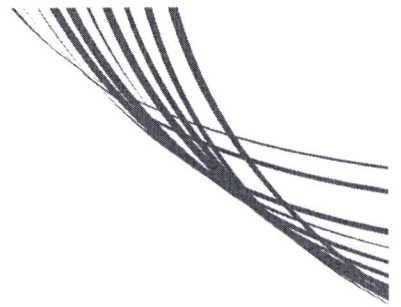
Lähihoitajakoulutuksen työvoimapolitiittisen koulutuksen suunnitelmat tulee olla kirjattuina aloituspaikkoina ja hallitsematon, riittämättömien perusteiden työvoimapolitiittiselle koulutukselle ei tule antaa järjestämislupaa.

Ammatti ja erikoisammattitutkintojen aloituspaikoista tulee olla arvio.

Kehittämissuunnitelman lisäksi hallitusohjelmasta

Hallitusohjelma: selkeytetään terveydenhuollon korkeakoulutusta tieteenalan kehittämisen ja koulutuksen työelämävastaavuuden varmistamiseksi. Tulee olla selvitystä ja menettelytavat jolla varmistetaan kliinisen laboratoriotieteen ja radiografiatieteen tieteenalaohjelmien jatkuminen tiedekorkeakoulussa.

Laadukkaiden, luotettavien terveyspalvelujen tuottaminen on aina usean erikoisalan asiantuntijoiden yhteistyön tulos. Kliinisen laboratoriotieteen ja radiografiatieteen asiantuntijoilla on tärkeä rooli terveydenhuollon prosesseissa laajasti, yli osasto- ja hoitoyksikkörajojen. Tästä syystä tulee varmistaa myös näiden alojen asiantuntijoiden saatavuus tarjoamalla tieteenalojen tiedekorkeakoulutason opetusta. Oma tieteenala on perusedellytys ammattikorkeakoulujen bioanalytiikan ja radiografian koulutusohjelmien opettajatarpeen varmistamiseksi ja substanssin kehittämiseksi. Tieteenalojen puuttuminen vie perustan bioanalytiikan ja radiografian perustutkintoon johtavalta koulutukselta ja alojen kehitykseltä. Kummatkin tieteenalat ovat kansainvälisesti tunnistettavia ja

tunnustettuja. Mahdollisuus ylemmän tiedekorkeakoulun tutkinnon ja jatko-opintojen suorittamiseen on useimmissa Euroopan maissa ja niissäkin, joissa sitä ei vielä ole, sitä ollaan suunnittelemassa. Alan Suomessa kouluttautuneiden asiantuntijoiden liikkuvuus kansainvälisillä työmarkkinoilla on varsin ongelmalista, kun opinnot koostuvat muiden tieteenalojen opinnoista, eivätkä siten täytä kansainvälisiä vaatimuksia ja tutkinnot eivät ole tunnistettavia.

Tämä lausunto on valmistelu yhteistyössä Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöjen kanssa; Suomen Bioanalytikkoliitto ry, Suomen Ensihoitoalan Liitto ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Kätilöliitto ry, Suomen Lastenhoitoalan Liitto ry, Suomen Mielenterveyshoitoalan Liitto ry, Suomen Röntgenhoitajaliitto ry, Suomen Sairaanhoidajaliitto ry, Suomen Terveystieteiden Ammattiliitto ry ja Suomen Lähihoitajat ry.

Helsingissä 17.10.2011

Jaana Laitinen-Pesola
Puheenjohtaja
Tehy ry

Marja-Kaarina Koskinen
Vt. johtaja, Kehittämisyksikkö
Tehy ry